

Проф. др Дара Миленовић

Правни факултет Универзитета у Нишу

ЛИКВИДАЦИОНИ УПРАВНИК*

Ликвидација је последња фаза постојања солвентног привредног друштва. Поступак ликвидације покрећу и спроводе сами власници друштва (ортаци, комплементари и скупштина друштва с ограниченом одговорношћу и акционарског друштва) уз надзорну улогу суда. Она почиње даном регистрације одлуке о ликвидацији друштва и објављивањем огласа о покретању ликвидације, у складу са Законом о регистрацији.

За време трајања поступка ликвидације, привредно друштво има исте органе као и пре ликвидације. Покретањем, спровођењем и окончањем ликвидације привредног друштва штите се интереси поверилаца и чланова друштва. Ликвидацију спроводе ликвидациони управници (ликвидатори). Они заступају друштво (законски заступници) и одговорни су за законитост пословања друштва. С обзиром на њихов значај у поступку ликвидације и остваривања циљева који се њом постижу, у овом раду ће се указати на нека основна питања у вези са институтом ликвидационог управника.

Кључне речи: Привредно друштво; Солвентност; Заштита поверилаца и чланова друштва; Ликвидација; Ликвидациони управник.

1. УВОД

Под ликвидацијом се подразумева поступак у оквиру кога се имовина трговачког друштва прикупља и уновчава да би се исплатила сва његова дуговања, а по њиховом намирењу преостала средства (ако преостану) распоређују се на начин прописан статутом друштва, при чему се по окончању поступка ликвидације друштво брише из

Дара Миленовић, daram@prafak.ni.ac.rs.

* Реферат се објављује у оквиру пројекта „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“.

трговачког регистра.¹ Ликвидација је последња фаза постојања друштва. Она почиње даном регистрације одлуке о ликвидацији друштва и објављивањем огласа о покретању ликвидације, у складу са Законом о регистрацији, а траје до његовог брисања из регистра привредних субјеката у складу са Законом о регистрацији. Брисањем из регистра, друштво губи својство правног лица, а његов економски субјективитет је, по правилу, очуван. Јер, до ликвидације привредног друштва долази из разлога који нису финансијске природе. Она се може спровести када друштво има довољно средстава за намирење свих својих обавеза (да је солвентно), за разлику од стечаја до кога долази због инсолвентности или презадужености привредног друштва.

Старим Законом о привредним друштвима Републике Србије (у даљем тексту: ЗПД) из 2004. године, за покретање поступка ликвидације захтевало се испуњење два услова: 1) да друштво има довољно средстава за покриће свих својих обавеза (да је солвентно), и 2) да је испуњен неки од законом или аутономним актом друштва (нпр. Оснивачким актом) утврђених основа (разлога) за ликвидацију друштва. Општих законских основа (разлога) било је седам.² Поред општих, били су предвиђени и посебни законски услови за ликвидацију солвентног друштва (на пример, ако то захтевају мањински акционари из законом утврђених разлога).³ Нови ЗПД, из 2011. године, приликом одређивања појма ликвидације, у први план ставља солвентност. У том смислу, он предвиђа да се ликвидација друштва може спровести када друштво има довољно средстава за намирење свих својих обавеза.⁴ Разлози за покретање поступка принудне ликвидације регулишу се у одељку о принудној ликвидацији. Законом је предвиђено десет разлога, уз клаузулу – и у другим случајевима предвиђеним законом.⁵ Наступањем неког од случајева предвиђеног као разлога за покретање поступка принудне ликвидације, регистратор који води регистар привредних субјеката по службеној дужности преводи друштво у статус – „у принудној ликвидацији“, и истовремено објављује оглас о принудној ликвидацији на интернет страници регистра привредних субјеката у непрекидном трајању од шест месеци. Оглас мора садржати битне елементе прописане законом. Над друштвом у принудној ликвидацији, може се отворити стечај у случају постојања стечајног разлога у складу са законом којим се уређује стечај. Ако регистар

¹ J. H. Farrar, N. E. Furey, B. M. Hanningan, *Farrar's Company Law*, third edition, London – Dublin – Edinburgh 1991, 681.

² ЗПД из 2004, чл. 347.

³ ЗПД из 2004, чл. 183 и 346.

⁴ ЗПД из 2011, чл. 524.

⁵ ЗПД из 2011, чл. 546.

привредних субјеката, у року од годину дана од дана објаве огласа о принудној ликвидацији на интернет страници регистра, не прими решење надлежног суда о отварању стечаја над друштвом у принудној ликвидацији, регистратор који води регистар привредних субјеката по службеној дужности брише друштво из регистра.

Престанак привредног друштва и у случају солвентности назива се добровољна ликвидација, редовна ликвидација или само ликвидација.⁶ Поступак ликвидације покрећу и проводе сами власници друштва (ортаци, комплементори и скупштина друштва с ограниченом одговорношћу и акционарског друштва), уз надзорну улогу суда. Привредно друштво у ликвидацији има довољно средстава за извршавање свих својих обавеза према повериоцима и, по правилу, има и више имовине од тога, па му на крају ликвидационог поступка остаје део средстава која се деле власницима (члановима) друштва. Управо због тога, предвиђена је могућност добровољне ликвидације привредног друштва од стране његових власника (чланова), јер су обезбеђени интереси поверилаца тиме што има довољно имовине за подмирење њихових потраживања.⁷ Циљ друштва је, дакле, промењен. Оно постоји не да би обављало своју делатност и остваривало добит, већ да би окончало послове, наплатило своја потраживања, уновчило имовину, подмирило обавезе и ако преостане део средстава, поделило власницима друштва. Уколико се утврди да је привредно друштво инсолвентно или презадужено, ликвидациони управник је дужан да обустави поступак ликвидације и да надлежном суду поднесе предлог за покретање стечаја у прописаном року (од 15 дана) од дана састављања почетног ликвидационог биланса, односно почетног ликвидационог извештаја.

За време трајања поступка ликвидације, привредно друштво има исте органе као и пре ликвидације, за разлику од стечаја, када су за његово покретање испуњени прописани услови. Стечај претходи престанку друштва, престају да постоје органи друштва, а њихова права прелазе на стечајног управника.

У поступку ликвидације, надлежности органа друштва остају исте, а не мењају се ни њихови међусобни односи. Ликвидација друштва покреће се одлуком скупштине акционара, односно чланова друштва. Одлуку о ликвидацији акционарског друштва скупштина доноси квалификованом већином, тј. двотрећинском већином скупштине

⁶ М. Васиљевић, *Привредна друштва – домаће и упоредно право*, Београд 1999, 535.

⁷ М. Велимировић, „Добровољна ликвидација предузећа“, *Право и привреда* 5-8/1998, 38–39.

акционара који имају акције с правом гласа. Скупштина друштва с ограниченом одговорношћу одлучује већином од две трећине од укупног броја гласова свих чланова о доношењу одлуке о ликвидацији друштва. Ликвидација се окончава доношењем одлуке о окончању ликвидације од стране истог органа.

Односи између акционара, односно чланова, као и акционара, односно чланова и друштва – остају исти. Самим тим, остају иста и њихова међусобна права и обавезе, који су настали, односно преузети пре покретања поступка ликвидације.

У пословно име привредног друштва, у поступку ликвидације додаје се ознака „у ликвидацији“. На тај начин, омогућује се трећим лицима да сазнају да је промењен циљ друштва и да очекују да друштво заступа ликвидациони управник, јер су свим заступницима друштва престала права заступања друштва.

У поступку ликвидације, значајну улогу имају начела хитности, ефикасности, савесности и поштења и правичности.

Ликвидацијом се остварују одређени циљеви. Први, штите се интереси поверилаца. У том смислу, ради заштите поверилаца, нови Закон о привредним друштвима Србије, из 2011. године, предвиђа да се за време ликвидације друштва не исплаћује учешће у добити, односно дивиденда, нити се имовина друштва расподељује члановима друштва пре исплате свих потраживања поверилаца.⁸ Хрватски Закон о трговачким друштвима предвиђа да се имовина друштва може поделити акционарима тек по протеку годину дана од дана када је трећи пут био објављен позив повериоцима да пријаве своја потраживања. Повериоци чија потраживања нису била позната друштву, а нису их благовремено пријавили, могу тражити да им се она подмире само из имовине која још није подељена акционарима. Постоје ли потраживања поверилаца која су спорна, имовина друштва се може поделити акционарима само ако је повериоцима спорних потраживања дато обезбеђење да ће им она, ако се касније утврде, бити подмирена.

Други циљ ликвидације јесте заштита интереса чланова друштва (ортака, комплементара, командитора, чланова друштва с ограниченом одговорношћу и акционара). „Деоничар који има потраживање према друштву, али не оно које произлази из његовог положаја деоничара, остварује га као и други повериоци“.⁹ На основу наведеног, може се закључити да у ликвидацији повериоци имају апсолутну предност. Члановима друштва припада вредност имовине која преостане након подмирења свих обавеза друштва.

⁸ ЗОПД, чл. 528.

⁹ Закон о трговачким друштвима Хрватске, чл. 379.

Трећи циљ ликвидације, због значаја већ наведених циљева који се остварују спровођењем ликвидације, јесте да се она спроводи у уређеном поступку. На тај начин, онемогућава се арбитрарност, конфузија и незаконито пословање привредног друштва.

Нови ЗПД Србије регулише институт обуставе ликвидације.¹⁰ У току ликвидације, одлуком ортака, комплементара, односно скупштинско друштво може обуставити ликвидацију и наставити са пословањем. Одлука о обустави ликвидације доноси се већином одређеном за доношење одлуке о ликвидацији. Ова одлука може се донети само у случају да је друштво у потпуности намирило све повериоце, независно од тога да ли су тим повериоцима потраживања оспорена или призната, под условом да није отказало уговор о раду било ком запосленом по основу ликвидације нити отпочело са исплатама члановима друштва. Саставни део одлуке о обустави ликвидације је именовање законског заступника друштва и изјава ликвидационог управника да су сви повериоци намирени у потпуности, те да друштво није отпочело са исплатама члановима друштва. Одлука о обустави ликвидације региструје се у складу са Законом о регистрацији. Овим решењем пружа се шанса привредном друштву да измири своје обавезе према повериоцима и да крене ка остварењу основног циља – обављању своје делатности и остваривању добити.

Ликвидацију, као начин престанка солвентног привредног друштва, регулисао је ЗПД Србије из 2011. године.¹¹ Овај закон представља основни извор права. Девети део Закона („Ликвидација друштва“) посвећен је овом институту (чл. 524–548). Законом су регулисана питања значајна за покретање и спровођење ликвидације: 1) појам и покретање ликвидације (чл. 524–528); 2) ликвидациони управник (чл. 529–532); 3) обавештавање поверилаца и пријављивање потраживања (чл. 533–535); 4) ликвидациони биланси, обустава ликвидације и покретање стечаја (чл. 536–540); 5) окончање ликвидације и одговорност за штету (чл. 541–548). Треба истаћи, да се на поједина питања ликвидације примењују: Закон о стечају, Закон о регистрацији привредних субјеката, Закон о Агенцији за привредне регистре и други прописи.

Ликвидацију спроводе ликвидациони управници (ликвидатори). То су лица која спроводе послове друштва за време ликвидације, заступају га (законски заступници друштва у ликвидацији) и одговорна су за законитост пословања друштва. С обзиром на њихов значај у поступку ликвидације и остваривање циљева који се њоме

¹⁰ ЗОПД из 2011, чл. 538.

¹¹ Закон о привредним друштвима, *Сл. гласник Р. Србије*, бр. 36/11.

постижу, то ће се у овом раду указати само на нека основна питања у вези са институтом ликвидационог управника.

2. ИМЕНОВАЊЕ И ОПОЗИВ ИМЕНОВАЊА ЛИКВИДАЦИОНИХ УПРАВНИКА (ЛИКВИДАТОРА)

У упоредном праву, ликвидацију привредног друштва спроводи, тј. води његове послове за време ликвидације један ликвидациони управник (индивидуални ликвидациони управник), или више ликвидационих управника (колективни ликвидациони управник). Ако друштво има више ликвидационих управника, они заступају друштво заједно, уколико одлуком којом су именовани није друкчије одређено. Друштво именује ликвидационог управника одлуком о покретању ликвидације друштва, коју доносе: 1) једногласном одлуком сви ортаци, односно комплементари, ако уговором о оснивању није друкчије одређено; 2) скупштина чланова друштва с ограниченом одговорношћу; 3) скупштина акционара. Ако друштво у одлуци о покретању ликвидације не именује ликвидационог управника, сви законски заступници друштва постају ликвидациони управници.¹² Ликвидатори, па чак и када су то чланови управе, нису управа као орган друштва, него делују као лица која су именована ликвидаторима или тако делују, јер су до ликвидације били чланови управе.¹³ У хрватском праву, ликвидацију спроводе чланови управе, односно извршни директори као ликвидатори. Статутом или одлуком главне скупштине, за ликвидаторе се могу именовати друга лица. Тако, за ликвидатора се може именовати и правно лице.¹⁴ Према Закону о привредним друштвима Црне Горе (у даљем тексту: ЗПД Црне Горе), након доношења одлуке о ликвидацији друштва, редовна или ванредна скупштина акционара именује ликвидатора, кога предлаже одбор директора, у складу са условима које је утврдила за његово именовање.¹⁵

Пошто спроводе ликвидацију друштва, односно воде његове послове за време ликвидације, поставља се питање која својства мора да има лице које се именује за ликвидационог управника. То питање није регулисано у ЗПД Србије, те се може протумачити да је оно препуштено аутономији воље чланова друштва, односно скупштине друштва. Имајући у виду овлашћења ликвидационог управника, може се закључити да се за ликвидационог управника може изабрати лице

¹² ЗОПД из 2011, чл. 529.

¹³ I. Barbić, *Pravo društava, Društva kapitala*, knj. druga, Zagreb 2001, 685.

¹⁴ Закон о трговачким друштвима Хрватске, чл. 371, ст. 1 и 2.

¹⁵ ЗПД Црне Горе, чл. 6.

које располаже стручношћу, потребним искуством и моралним квалитетима (савесношћу). У правној литератури постоје слична мишљења о наведеном питању. По једном мишљењу, за ликвидатора се мора изабрати лице које испуњава услове који се захтевају за избор чланова управе друштва.¹⁶ По другом мишљењу, услови за именовање ликвидатора једнаки су условима за именовање стечајног управника, а то су да је то лице стручно с обзиром на природу и обим стечајне масе, и у чију непристрасност се не може сумњати.¹⁷ Сматрамо, да је ово питање требало регулисати новим ЗПД.

Закон о привредним друштвима Србије не говори о трајању мандата ликвидатора, па би требало узети да он траје док се не заврши ликвидација. Овде не би било места примени одредаба ЗПД, ни статута, о трајању мандата управе, јер управа не би била у складу са промењеним циљем друштва, коме је време трајања практично одређено спровођењем ликвидације, а ликвидатори се именују само зато да омогуће остварење тог циља. Стога, мандат им траје док се тај циљ не оствари, тј. док се друштво не избрише из регистра, а може и краће од тога ако главна скупштина или суд именују друге ликвидаторе, или они дају оставку.¹⁸

У ЗПД Србије из 2004. године, не помиње се оставка ликвидационог управника већ само разрешење. Закон о привредним друштвима Србије из 2011. године предвиђа и оставку и разрешење ликвидационог управника.

Именовани ликвидациони управник може бити разрешен: 1) једногласном одлуком свих ортака, односно комплементара, ако уговором о оснивању није друкчије одређено; 2) одлуком скупштине, без навођена разлога; 3) одлуком суда, ако је суд именовao ликвидационог управника. Истом одлуком мора бити именован нови ликвидациони управник. Ликвидациони управник може у свако доба преосталим директорима дати оставку писаним путем. У друштвима која имају само једног директора, ликвидациони управник даје оставку председнику скупштине или акционару друштва који поседује највећи број акција са правом гласа.

Оставка ликвидационог управника производи дејство у односу на друштво даном подношења, осим ако у њој није наведен неки каснији датум.

¹⁶ М. Павић, Г. Дилпарић, „Добровољна ликвидација акционарског друштва“, *Правни живот* 11/1996, 199.

¹⁷ М. Велимировић, 36.

¹⁸ I. Barbić, 685.

Именоване, разрешење и оставка ликвидационог управника региструје се у складу са Законом о регистрацији, јер се на тај начин трећа лица упознају са заступником друштва у ликвидацији. У случају кад друштво не именује ликвидационог управника одлуком о покретању ликвидације, сви законски заступници друштва постају ликвидациони управници, а регистрација се спроводи по службеној дужности у складу са Законом о регистрацији.

3. ОВЛАШЋЕЊА ЛИКВИДАЦИОНОГ УПРАВНИКА

Овлашћења ликвидационог управника произлазе из статуса привредног друштва у ликвидацији. Промене у правном положају привредног друштва у ликвидацији одређене су промењеним циљем друштва. Ликвидациони управници морају поступати тако да се тај циљ оствари. Приликом вршења овлашћења, они морају да поступају преваходно у интересу поверилаца, ортака, комплементара, чланова друштва с ограниченом одговорношћу или акционара друштва.

Ликвидациони управник заступа друштво у ликвидацији и одговоран је за законитост пословања друштва.¹⁹ Старим ЗПД Србије није била предвиђена одговорност ликвидационог управника за законитост пословања друштва (мада се то подразумевало), док нови ЗПД, поред питања заступања друштва од стране ликвидационог управника, у први план ставља одговорност за законитост пословања.

Закон о привредним друштвима Србије из 2011. године не бави се посебно функцијом заступања ликвидационог управника. Он предвиђа да друштво може имати више ликвидационих управника. Ако друштво има више ликвидационих управника, они заступају друштво заједно, ако одлуком којом су именовани није другачије одређено.²⁰ Слично решење предвиђено је и у хрватском Закону о трговачким друштвима, у којем стоји да, ако је именовано више ликвидатора, а статутом или одлуком суда, ако их је он именовано, није другачије одређено, сви ликвидатори заједнички заступају друштво. Ако се воља очитује према друштву, довољно је да је очитована само према једноме од њих. Статутом или одлуком суда, може се одредити да су поједини ликвидатори овлашћени заступати друштво сами или заједно са прокуристом друштва. Исто може одредити и надзорни, односно управни одбор ако је на то овлашћен статутом или одлуком главне скупштине. Ликвидатори који су овлашћени да заједнички заступају друштво могу поједине од њих овластити за предузимање одређених послова или одређених врста послова. То важи и у случају

¹⁹ ЗПД из 2011, чл. 532, ст. 1.

²⁰ ЗПД из 2011, чл. 529, ст. 4 и 5.

када је поједини ликвидатор овлашћен да заједно с прокуристом заступа друштво. Овлашћење ликвидатора не може се ограничити. Ликвидатори се потписују за друштво, при чему морају навести фирму друштва и назнаку да се друштво налази у ликвидацији.²¹

У правној литератури постоји схватање да чланови колективног ликвидационог управника могу да поступају самостално, што се региструје у регистру привредних субјеката. Та ситуација идентична је са појединачном прокуром. Ипак, постоји разлика у облику овлашћења ликвидационог управника и прокуристе, јер су овлашћења ликвидатора шира од овлашћења прокуристе. Ово, стога, што ликвидатор ступа на место директора, који је орган предузећа, а директор има сва овлашћења за обављање свих правних послова привредне организације у границама њеног предмета пословања. Затим, прокура не садржи овлашћења за закључење уговора који се односи на отуђење и оптерећење непокретности привредног друштва. За ликвидационог управника нема, међутим, тог ограничења, па он може да закључује и уговоре о промету непокретности. Зато, ограничења овлашћења ликвидатора у заступању привредног друштва у ликвидацији немају дејства према трећим лицима²² (што је изричито предвиђено у хрватском Закону о трговачким друштвима – чл. 375, ст. 5).

Према ЗПД Србије из 2011. године, ликвидациони управник може предузимати следеће активности: 1) вршити радње на окончању послова започетих пре почетка ликвидације; 2) предузимати радње потребне за спровођење ликвидације, као што су продаја имовине, исплата поверилаца и наплата потраживања; 3) вршити друге послове неопходне ради спровођења ликвидације друштва.²³ За разлику од ЗПД Србије, који начелно регулише питање овлашћења ликвидационог управника, ЗПД Црне Горе то питање конкретније уређује. Тако, ликвидатор у складу са овим законом: 1) припрема списак целокупне имовине и рачуноводствени извештај о пословању од почетка поступка ликвидације, а посебно ликвидациони биланс стања; 2) извршава обавезе по закљученим уговорима и, када је то потребно, закључује нове; 3) раскида уговоре када је то економски оправдано; 4) сазива и председава скупштини акционара друштва; 5) врши расподелу преостале имовине друштва повериоцима и, када је то могуће, акционарима, у складу са правима које им дају њихове акције; 5а) ако утврди да имовина друштва у ликвидацији није довољна да се подмире сва потраживања поверилаца, подноси предлог за покретање

²¹ Закон о трговачким друштвима Хрватске, чл. 375.

²² М. Велимировић, 38.

²³ ЗПД из 2011, чл. 532.

стечајног поступка у складу са законом којим се уређује инсолвентност привредних друштава; б) предузима и друге радње неопходне за уредну ликвидацију друштва.²⁴

У правној литератури, посебно се истиче да ликвидациони управници, када је то потребно за остварење циља друштва које је у ликвидацији, могу продати делове или цело предузеће, основати ново друштво како би се њиме располагало и постигла боља цена него да се имовина распрода по деловима, предузети радње ради припајања друштва другом друштву, пренети целу имовину неком другом друштву и сл.²⁵

Ликвидациони управници не могу своја овлашћења пренети на другога.

4. ДУЖНОСТИ ЛИКВИДАЦИОНОГ УПРАВНИКА

Ликвидациони управник мора поступати тако да се промењени циљ друштва оствари, што значи да се пословање друштва оконча на најефикаснији, и за повериоце и чланове друштва најповољнији начин. С тим циљем, даном регистрације одлуке о ликвидацији и објављивањем огласа о покретању ликвидације, за ликвидационог управника настају одређене обавезе.

Поред објављивања огласа о покретању ликвидације, који се објављује у трајању од 90 дана на интернет страници регистра привредних субјеката, ликвидациони управник је дужан да познатим повериоцима, који према ЗПД пријављују потраживања, упути и писано обавештење о покретању ликвидације друштва, најкасније у року од 15 дана од дана почетка ликвидације друштва. Законом су прописани битни елементи огласа о покретању ликвидације друштва, као и индивидуалног обавештења познатим повериоцима. У огласу о покретању ликвидације, као и у индивидуалном обавештењу, мора бити унето упозорење да ће потраживања поверилаца бити преклудирана ако их повериоци не пријаве најкасније у року од 30 дана од дана истека периода трајања огласа о покретању ликвидације.

Све приспеле пријаве потраживања, као и потраживања утврђена извршном исправом, или у вези са којима против друштва почне да тече парница до почетка ликвидације, ликвидациони управник евидентира у листу пријављених потраживања и сачињава листу признатих и оспорених потраживања. Потраживања настала након

²⁴ ЗПД Црне Горе, чл. 25, ст. 2.

²⁵ U. Hüffer, 1217–1218.

покретања ликвидације не пријављују се и морају се намирити до окончања ликвидације.

Ликвидациони управник у прописаном року (од 30 дана од дана почетка ликвидације) саставља почетни ликвидациони биланс, као ванредни финансијски извештај, у складу са прописима којима се уређује рачуноводство и ревизија, и у истом року га подноси ортацима, комплементарима, односно скупштини на усвајање. Иначе, у почетном ликвидационом билансу о финансијском положају исказују се вредност имовине, обавезе и капитал друштва. Законом су прописани битни елементи почетног ликвидационог извештаја и одређен је рок његовог састављања. Ортаци, комплементари, односно скупштина дужни су да донесу одлуку о усвајању почетног ликвидационог извештаја у прописаном року (најкасније у року од 30 дана од дана када им је поднет на усвајање). Усвојени почетни ликвидациони извештај региструје се у складу са Законом о регистрацији. Ликвидациони управник не може отпочети са плаћањима ради намирења поверилаца нити са исплатама члановима друштва пре регистрације почетног ликвидационог извештаја, осим плаћања обавеза из текућег пословања друштва.

Ако се из почетног ликвидационог биланса или почетног ликвидационог извештаја утврди да имовина друштва није довољна за намирење свих потраживања поверилаца (презадуженост), ликвидациони управник је дужан да одмах обустави ликвидацију и да надлежном суду поднесе предлог за покретање стечаја у прописаном року (15 дана) од дана састављања почетног ликвидационог биланса, односно почетног ликвидационог извештаја. Обустава поступка ликвидације региструје се у регистру привредних субјеката и објављује се.

За време трајања ликвидације, не престаје обавеза да се за сваку пословну годину подноси годишњи финансијски извештај, као што је то била обавеза и пре покретања ликвидације. У годишњем ликвидационом извештају, образлажу се разлози због којих се ликвидација наставља, а није завршена. Годишњи ликвидациони извештај подноси се ортацима, комплементарима, односно скупштини на усвајање, најкасније у року од три месеца по истеку сваке пословне године.²⁶ Разлика је само у томе што годишње ликвидационе извештаје подноси ликвидациони управник. Годишњи ликвидациони извештаји региструју се у складу са Законом о регистрацији. И према ЗПД Црне Горе, када поступак ликвидације друштва траје дуже од једне године, ликвидатор припрема извештај о ликвидацији у року од три месеца по истеку сваке финансијске године.²⁷

²⁶ ЗПД из 2011, чл. 537.

²⁷ ЗПД Црне Горе, чл. 25, ст. 3.

Након исплате поверилаца, ликвидациони управник је дужан да састави: 1) завршни ликвидациони биланс; 2) извештај о спроведеној ликвидацији; 3) писану изјаву да је упутио обавештење свим познатим повериоцима (индивидуално обавештење познатим повериоцима), као и да су све обавезе друштва по основу пријављених потраживања која су утврђена извршном исправом, као и потраживања против друштва за која парница почне да тече до почетка ликвидације, измирене у потпуности и да се против друштва не воде други поступци; 4) предлог одлуке о расподели ликвидационог остатка друштва.²⁸ Завршни ликвидациони биланс саставља се и региструје у складу са прописима којима се уређује рачуноводство и ревизија. Ортаци, комплементари, односно скупштина усвајају наведена документа и доносе одлуку о окончању ликвидације на прописани начин. Ако ортаци, комплементари, односно скупштина не донесу одлуку о усвајању наведених докумената у прописаном року (од 60 дана) од дана подношења тих докумената на усвајање од стране ликвидационог управника, ту одлуку може заменити писана изјава ликвидационог управника о неусвајању тих докумената.

По окончању ликвидације, друштво се брише из регистра привредних субјеката у складу са Законом о регистрацији.

5. ОДГОВОРНОСТ ЛИКВИДАЦИОНОГ УПРАВНИКА ЗА ШТЕТУ

Ликвидациони управник одговара за штету коју причини у вршењу своје дужности члановима друштва и повериоцима друштва. Он може бити позван на одговорност ако су кумулативно испуњени одређени услови:

1. Да је поверилац своје потраживање уредно и благовремено пријавио;
2. Да потраживање није утврђено, нити је поверилац упућен на парницу ради утврђивања потраживања;
3. Да је преостала имовина друштва већ расподељена између чланова друштва.²⁹

Закон о привредним друштвима Србије из 2011. године питање одговорности ликвидационог управника за штету врло штуро регулише, тако да би тај недостатак првом приликом требало отклонити, и овом важном питању посветити адекватну пажњу. Питање одговорности ликвидационог управника за штету је, по

²⁸ ЗПД, чл. 540.

²⁹ М. Павић, Г. Дилпарић, 209.

нашем мишљењу, боље било регулисано у ЗПД Србије из 2004. године.³⁰ Закон о привредним друштвима Црне Горе предвиђа да ликвидатор одговара друштву и трећим лицима за штету коју је проузроковао својим радњама. Ликвидатор не одговара за дугове друштва. Он не одговара акционарима или повериоцима друштва за било какве губитке, обавезе или смањење вредности имовине, које су настале као резултат доношења савесних и разумних пословних одлука у вези са спровођењем поступка ликвидације друштва.³¹ Сматрамо, да је питање одговорности ликвидатора адекватно решено у хрватском Закону о трговачким друштвима. Према овом закону, након што је друштво брисано из судског регистра, не могу се побијати радње ликвидатора, али повериоци друштва могу од њега тражити да им надокнади штету коју им је тим радњама проузроковао. Ликвидатор одговара за штету проузроковану спровођењем ликвидације до висине петоструког износа награде коју је примио за свој рад. Ако то не би било довољно за подмирење штете, за њу солидарно одговарају сви акционари до висине имовине друштва која им је исплаћена. Не сматра се штетом ако поверилац благовремено не пријави своје потраживање за које ликвидатор није знао нити је могао знати. Наведена правила не примењују се на одговорност ликвидатора према акционарима. За ту штету, ликвидатор одговара по општим правилима о одговорности за штету. У упоредном праву, као и у хрватском праву и у ЗПД Србије из 2004. године, захтев по основу одговорности ликвидационог управника за штету застареваше у року од годину дана од дана брисања друштва из судског регистра.³² Према ЗПД Србије из 2011. године, потраживање за штету коју ликвидациони управник причини у вршењу своје дужности члановима друштва и повериоцима друштва застареваше у року од три године од дана брисања друштва из регистра.³³

Ако за штету одговара више ликвидационих управника, њихова је одговорност солидарна.

6. НАКНАДА ЛИКВИДАЦИОНОМ УПРАВНИКУ

Ликвидационом управнику припада право на две врсте накнада. Он има право да му се надокнаде примерени трошкови које је имао у спровођењу поступка ликвидације, као и право на исплату накнаде за свој рад. Накнаду за рад и висину трошкова за спровођење

³⁰ ЗПД из 2004, чл. 363.

³¹ ЗПД Црне Горе, чл. 25, ст. 4.

³² Закон о трговачким друштвима Хрватске, чл. 383; ЗОПД из 2004, чл. 363(3).

³³ ЗОПД, чл. 544, ст. 2.

ликвидације одређују ортаци, командитори, односно скупштина, а у случају спора или када то друштво не одреди, ликвидациони управник може тражити да надлежни суд у ванпарничном поступку одреди износ накнаде за рад и накнаде трошкова. Сва потраживања ликвидационог управника квалификују се као потраживања према друштву, а он се налази у положају повериоца друштва у ликвидацији.

Новим ЗПД Србије није уређено питање времена реализације права накнаде ликвидационом управнику. Према ЗПД Србије из 2004. године, накнада трошкова и накнада за рад ликвидационог управника плаћали су се за време трајања ликвидације, под условом да то не утиче на подмирење обавеза према повериоцима друштва. Према хрватском Закону о трговачким друштвима, плаћање накнаде трошкова и награде за рад обављају се након подмирења потраживања поверилаца, а пре него што се имовина друштва подели деоничарима. На рачун накнаде трошкова и награде за рад ликвидаторима, могу се обавити плаћања и за време трајања ликвидације, пре него што се подмире потраживања поверилаца, ако је очигледно да то неће утицати на подмирење обавезе према повериоцима.³⁴

С обзиром на значај ангажовања и допринос ликвидационог управника у спровођењу и окончању поступка ликвидације, питање реализације права на накнаду трошкова и награде за извршени рад мора бити адекватно регулисано законом. У таквом случају, треба очекивати од ликвидационог управника да дâ свој максимум у спровођењу и окончању поступка ликвидације. На тај начин, доприноси се остварењу начела ефикасности и хитности спровођења и окончања поступка ликвидације, а самим тим и остваривању циљева покретања ликвидације привредног друштва.

7. ЗАКЉУЧАК

Нови ЗПД Србије спада у групу закона који имају велики значај у погледу оснивања, пословања и развоја наших привредних субјеката. У вези са доношењем овог закона, чини нам се да постоји дилема у смислу да ли га је требало донети или сачекати са доношењем, да би се видели недостаци старог закона, који би новим законом били отклоњени. И након доношења старог ЗПД Србије, у први план је била истакнута чињеница да је донет на основу најсавременијих кодификација права друштава у упоредном праву и директива

³⁴ Закон о трговачким друштвима Хрватске, чл. 381, ст. 2.

Европске уније. Па, ако ствари већ тако стоје, чему доношење новог ЗПД у једном релативно кратком временском интервалу. Тим пре, што сваки нови закон и усаглашавање аутономних аката и пословања привредних субјеката са њим изискује значајна средства. Наша привреда располаже врло скромним средствима, а улагања страних инвеститора у њу су, такође, скромна.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Farrar, John H., Furey, Nigel E., Hanningan, Brenda M., *Farrar's Company Law*, third edition, London – Dublin – Edinburgh 1991;
2. Васиљевић, Мирко, *Привредна друштва – домаће и упоредно право*, Београд 1999;
3. Велимировић, Михајло, „Добровољна ликвидација предузећа“, *Право и привреда* 5-8/1998;
4. Barbić, Ivo, *Pravo društava, Društva kapitala*, knj. druga, Zagreb 2001;
5. Павић, Милан, Дилпарић, Градимир, „Добровољна ликвидација акционарског друштва“, *Правни живот* 11/1996.

Professor Dara Milenović, LL.D.

Faculty of Law,
University of Niš

LIQUIDATION ADMINISTRATOR (MANAGER)

Summary

Liquidation is the final phase of the existence of solvent economic company. The liquidation procedure is initiated by company proprietors themselves (partners or the assembly of the limited liability company and joint stock company) and supervised by the court. It starts on the day of registration of decision on company liquidation and the announcement of the notice of liquidation initiation, according to the Registration Act.

During the liquidation process, the company keeps the same bodies as it used to have before the liquidation.

Rules for initiation, carrying out and termination of the liquidation process protect the interests of creditors and company members. The liquidation is carried out by the liquidation administrators or managers (liquidators). They represent company (legal representatives) and they are respo-

nsible for the legality of company`s activities. Having in mind the importance of the process of liquidation and goals which should be reached by it, the author elaborates upon basic questions related to the institution of liquidation administrator (manager).

Key words: *Company; Protection of creditors and company members; Liquidation; Liquidation administrator-manager.*